

Poslední meziaktí

Byla to doba uměleckých klání, kterou nyní Vivaldi prožíval. Jako stálíce pronikají do světa jeho houslová díla i skladby nástrojové vůbec. *Madame Boivin*(ová) v Paříži 1737 dokonce vydává i zpracování Vivaldiho děl cizí rukou. Jako takzvané „opus 13“ u ní vychází šest sonát pro jeden melodický nástroj a basso continuo (= RV 54–59), přičemž jsou jako „melodické“ instrumenty jmenovány musette, vielle, flétna, hoboj nebo housle. Příznačný je titul sbírky: *Il Pastor Fido*. Guariniho hra „Věrný pastýř“ poskytla inspiraci. Ostatně také *Händel* (HWV 8a, 8b, 8c) se upnul k tomuto titulu, který zpracoval poprvé již 1712, ale vrátil se k němu 1734 (opera na text *Giacoma Rossiho* zněla na prknech divadel Haymarket a Covent Garden). V době, kdy vycházejí sonáty u *Madame Boivin*(ové), je tedy název *Il Pastor Fido* zcela běžný, neboť vyjadřuje mj. anakreontské cítění doby vlastně již rokokové. Jak hluboce tkvěly kořeny hry, o tom svědčí skutečnost, že *Giovanni Battista Guarini* sepsal pastýřské milostné drama již roku 1585. K označení *Il Pastor Fido* sáhla pařížská vydavatelka zřejmě proto, že Vivaldi anno 1737 souzněl hudebně již s novými preklasickými postoji doby. I on byl „věrným pastýřem“. Přísahal na ucelená kompoziční východiska, ale byl již citově vzníceným skladatelem, jenž pochopil vývoj doby směřující ke klasickým koncepcím.

Ostatně stejně anakreontský Vivaldiho operní plod *La Fida Ninfa*, RV 714, proniká roku 1737 do Vídně, kde je dáván v novém zpracování, a to pod titulem *Il giorno felice* (Blažený den).

Ferdinand Maria von Bayern, bratr kurfiřta *Karla Alberta*, obdivuje Vivaldiho. O karnevalu (?) 1738 naslouchá v Ospedale della Pietà serenádě (*serenata*) A. Vivaldiho, uvedené k počtě *Ferdinanda Marii*. Jde o skladbu *Egloga pescatoria „Il Mopso“*, RV 691. „Rybářská ekloga“ má u naslouchajícího německého šlechtice zcela nevšední úspěch. Zahrne Vivaldiho četnými dary. (Litujeme, že skladba se nedochovala.) Záhy nato princ *Ferdinand Maria von Bayern* umírá (9. prosince 1738).

Amsterdam, kde Vivaldiho hojně vydávají, věnuje skladateli čestné místo ve sledu slavnostního koncertu uspořádaného 7. ledna 1738 u příležitosti stého výročí založení Městského divadla (*Stadsschouwburg*). Starší generace badatelů se domnívala, že skladatel se zúčastnil amsterodamské hudební slavnosti. Dnes však míníme, že nad jeho přítomností se vznáší otazník. V pořadu mj. zaznělo početně obsazené *Concerto D dur*, RV 562a.

Koncem roku 1738 (5. listopadu) píše markýz *Bentivoglio* dva dopisy. Jeden je adresován knížeti *Campoflorido*, španělskému vyslanci v Benátkách, druhý *Vivaldimu*. Předmětem obou psaní je angažování mladého pěvce jménem *Geremia Dalsette* pro karnevalovou operu ve *Ferraře*. Vivaldi, dlící v Benátkách, obratem *Bentivogliovi* sděluje (7. listopadu), že se zasloužil o to, aby ferrarský impresáριο zaměstnal zpěváka *Dalsetteho*. Krátce nato dojde k obnovené premiéře opery *Siroe Re di Persia*, RV 735 (kolem 26. prosince 1738), také v Teatro Bonacossi ve *Ferraře*, v níž partii Emíry zpívá *Anna Girò* a v níž je ještě mj. angažován i *Geremia Dalsette*. V libretu je Vivaldi označen jako

„Maestro di cappella di S.A.R. granduca di Toscana“ (kapelník velkovévody toskánského).

Rok se přechyluje k Anno MDCCXXXIX, tedy k Létu Páně 1739. Pařížský nakladatel *Le Clerc le Cadet* vydává *Triové sonáty op. 1* a *koncertní sbírku op. 8*. Francouzský virtuózní houslař *Nicolas Chédeville* publikuje pod názvem *Les Saisons Amusantes* šest zpracování italských nástrojových koncertů pro nástroj musette nebo vielle, pro flétnu apod. Mezi nimi nacházíme „*La Primavera*“, RV 269, a „*L'Autunno*“, RV 293.

Vivaldiho si opět všímá učený *Johann Mattheson*, neboť ve svém spise *Der Vollkommene Capellmeister*, Hamburg 1739 (vlastním nákladem), tedy v díle Dokonalý kapelník, pojednává o rozdílech mezi zpěvním a nástrojovým stylem. Jako příkladů použije mj. kompozice Vivaldiho.

Vivaldiho vydání instrumentálních skladeb se dostávají i do knihoven. Bibliotéka v *Lille* (Francie) při tamním orchestru katalogizuje *L'Estro Armonico*, op. 3.

Rozčarovaný Vivaldi píše markýzi *Bentivogliovi* (2. ledna) o špatném přijetí opery *Siroe* ve Ferrare. Je zoufalý. Kritikové mu vytýkají, že jeho recitativy jsou „scelerati“, tedy *scellerati*, tj. „špatné“, „ohavné“, „hanebné“. Tuto výtku nemůže přece přijmout. Vždyť je autorem čtyřiařadesáti (sic!) oper, a snad tedy příhodný recitativ dovede napsat. Nebyl přítomen premiéře *Siroe*; ale soudí, že zdrcující neúspěch dlužno vyvodit z neschopnosti cembalistovy (byl jím *Pietro Antonio Berretta*), který nedovede recitativy doprovázet. Prý se nyní ve Ferrare zdráhají uvést Vivaldiho *Farnace* jako druhou karnevalovou operu, píše *Bentivogliovi* ponížený skladatel. Do týdne obdrží markýzovu odpověď (7. ledna). *Bentivoglio* velmi lituje, že opera *Siroe* byla neúspěšná, ale zároveň se vyjadřuje, že v této záležitosti nemůže nikterak zasáhnout.

Benátští inkvizitoři zaznamenávají, že 27. ledna 1739 byla uvedena opera *Tito Manlio* s hudbou Antonia Vivaldiho. Jiné prameny o takovéto premiéře ničeho nezaznamenávají. Možná, že bylo chybně rozluštěno vročení, a že tedy jde o datum 27. ledna 1740.

Vivaldi opětovně proniká do Rakouska, neboť opera *L'Adelaide*, RV 695 (pův. premiéra během karnevalu, a to v Nuovo Teatro dell'Accademia Filarmonica ve Veroně, jak jsme se již zmínili), je nyní uváděna, o karnevalu 1739, v budově Neues Theater am Tummelplatz v *Grazu* (tj. Štýrském Hradci).

Ferrara se nyní opravdu staví k Vivaldimu zády, neboť v městě nedojde k obnovené premiéře opery *Farnace*, ač k plánovanému uvedení je dochováno zpracování (v novém duchu), a to obou prvních aktů. Vivaldi těžce nese, že ve ferrarské *stagione* nedošlo k nastudování díla. Ferrarský impresárió vše svedl na scénografa *Maura* (*Antonio Mauro*), s nímž také Vivaldi vedl ostrou korespondenci. *Mauro* požaduje od Vivaldiho „scrittura extragiudiziale“ (tedy přípis registrovaný advokátem), v němž by byly uvedeny očekávané finanční požadavky angažovaných pěvců, tanečníků a hudebníků. Nařkne Vivaldiho z mnoha nesrovnalostí. Vivaldi se brání. Dne 12. března odpovídá na onen ostrý dopis *Antonía Mauro* ze 4. března. Zasílá *Maurovi* onu „scrittura extragiudiziale“. Odmítá jeho nactiutrhání i všechna jeho křivá obvinění, a nařkne ho ze zlovolného pomlouvání. *Mauro* překrucuje skutečnosti. Takové pomluvy a podvody však ničeho neznamenají, neboť nezprostit *Maura* povinnosti proplatit

honoráře hudebníkům, tanečníkům, ba i Vivaldimu samému. – Čtyři dni trvají, než dojde *Maurova* odpověď. Neústupně trvá na tom, že smlouvy vztahující se k *Farnace* potvrdil jen na základě opakovaného přemlouvání ze strany Vivaldiho. Ve skutečnosti však prý byly smlouvy již předem uzavřeny samotným Vivaldim; on – *Mauro*, jak píše – mohl jen doufat, že Vivaldi by se přece jen v budoucnu rozhodl vzít jej v ochranu v záležitosti oněch smluv. Pokud dojde k soudním výlohám, bude *Mauro* proti nim protestovat; měly by jít k tíži Antonia Vivaldiho.

Jak již řečeno, nevyskytuje se Vivaldiho jméno již mezi „Maestri“ Ospedale della Pietà. Přesto však jeho pokladna vyplatí jistému D. Ant. Vivianimu (může jít jen a jen o pana /Domino/ Antonia Vivaldiho) číselně vysokou částku 74 dukátů a 12 grošů (= 21 zecchinů) za dodání „šesti Žalmů s antifonami a šesti motettů“. Stane se 27. května 1739, že témuž adresátovi dojde 50 dukátů (= 14 zecchinů) za 5 motettů a 9 „Concerti e sonate“. Od proplacení úhrnu 74 dukátů a 12 grošů uplyne tedy 44 dnů.

V srpnu navštívil na tři týdny město Benátky *Charles de Brosse*s, hudební cestovatel, první prezident Parlamentu v Dijonu. Vyhledal Vivaldiho a opětovně se s ním setkával. Za několik let tvrdě odsoudil udělování titulu „accademico filarmonico“ prostřednictvím Hudební akademie v Bologni. Vivaldi se jen tak mimochodem dovídá, že 21. srpna byl zvolen do funkce „Maestro di Coro“ v Pietà *Alessandro Gennaro*, zvaný *Napolitano*. (Tohoto titulu Vivaldi nedosáhl, ač sbor v Pietà pravidelně řídil.) Upíná se však nyní ke stykům s prezidentem *de Brosse*s. Patrně on to byl, jenž Vivaldiho seznámil s nominací *Alessandro Gennaro*. *Charles de Brosse*s opět navštěvuje Ospedale della Pietà a 29. srpna 1739 se nadšeně vyjadřuje o setkání s Vivaldim, hovoří o zvlátnostech benátského hudebního života. Z hudebního hlediska řadí konzervatoř Pietà na nejvyšší místo, když tento ústav srovnává se čtyřmi Ospedali. Velebí zejména dokonalost orchestru v Pietà. Na samotném Vivaldim jej strhává „une furie de composition prodigieuse“ („jistá enormní posedlost v komponování“). Neopomene připomenout, že Vivaldi není v Benátkách oceňován tak, jak by si toho zaslouhoval. V Benátkách, podle *prezidenta de Brosse*s, se obrací vše podle módy, mnoho času uplyne mezi provedeními Vivaldiho děl; v Benátkách hudba minulého roku již ničeho neznamena (srov. *Charles de Brosse: Le Président de Brosse en Italie. Lettres familières écrites d'Italie en 1739 et 1740 par Charles de Brosse. Deuxième édition. /.../ Par M. R. Colomb, Tome 1 & 2. Paris 1858*). Roku 1740 cituje *Brosse*s v dopise z Říma vyjádření *Tartiniho*, kdy staví úspěchy Vivaldiho jako nástrojového skladatele do protikladu k jeho neúspěchům komponisty operního, neboť „Vivaldi, který se pokoušel v obou oborech, byl v jednom neustále vypískáván, zatímco ve druhém slavil veliké úspěchy“.

Benátky uvedou 7. listopadu 1739 v Teatro Sant'Angelo novou vivaldiovskou premiéru. Zazní opera *Feraspe*, RV 713 (*Feraspés*), na libreto, které s největší pravděpodobností napsal *Francesco Silvani*. Jde o poslední doložitelnou Vivaldiho operu. Opět se však hudba k *Feraspovi* nedochovala. V libretu je Vivaldi označen jako „Maestro di cappella di S.A.R. il Ser. duca di Lorena, G. D. di Toscana“.

Zatímco ke konci roku máme povědomost o návštěvě saského kurfiřtského prince *Friedricha Christiana* (19. prosince), vydává pařížský *Le Clerc le Cadet* hned

1740 poprvé sbírku *VI Sonates Violoncelle Solo col Basso* se sonátami RV 47, 41, 43, 45, 40 a 46. Španělský vyslanec uspořádal v únoru banket k uplynulé svatbě infantky (29. srpna 1739). Ve zprávě o slavnostní hostině se dovídáme, že na ní vystoupil Vivaldi, který od cembala řídil hudební produkci *Anny Girò*, uskutečněnou s dalšími doprovodnými hudebními nástroji.